

Barn med utviste foreldre

BARNEOMBUDET

Innledning

Utvisning – forbud mot å reise inn i Norge – er en svært alvorlig reaksjon fra myndighetene som rammer mange familier hvert år. I 2010 ble 3426 personer vedtatt utvist fra Norge. Det er mer enn en dobling siden 2008¹. I dag finnes det ikke nøyaktige tall på hvor mange av dem som blir utvist, som har barn i Norge.

Barneombudet har i flere år mottatt mange henvendelser om hvordan utvisningssaker rammer barn. Utvisning av foreldre er et tiltak som rammer barn hardt. Barnekonvensjonen artikkel 9 omhandler barns rett til ikke å bli atskilt fra sine foreldre. Artikkel 10 slår fast statens plikt til å sørge for rask og effektiv familiegjenforening. I lys av disse artiklene er utvisning av foreldre problematisk. Etter å ha lest flere utvisningsvedtak mener Barneombudet at det er grunn til bekymring for om det gjøres en konkret vurdering av hensynet til barnets beste i hver enkelt sak etter barnekonvensjonen artikkel 3. Hvordan er barnets rett til å uttale seg ivaretatt i slike saker (artikkel 12)? Vi mener også at vurderinger knyttet til barn må synliggjøres bedre i vedtakene.

Det mest bekymringsfulle av alt er likevel at utvisningssaker pågår over mange år og setter sitt preg på en hel oppvekst. Det er det denne rapporten handler om – barna forteller om hvordan det er å vokse opp med et utvist familie medlem. Hva gjør det med barna, med foreldrene og med hverdagen at en pappa eller mamma ikke er der? Hvordan er det å vente på noen som kanskje aldri kommer tilbake?

Barnas erfaringer bør gi norske myndigheter grunn til å tenke annerledes enn i dag. Foreldre som blir utvist, kan i mange tilfeller ha gjort noe som krever en reaksjon eller straff fra samfunnet. I de sakene der barn rammes hardt, bør barns interesser likevel gå foran. Myndighetene bør derfor vurdere bruk av alternative reaksjoner som rammer de voksne, men som skåner barna.

Bakgrunn og metode

Barn er eksperter på nettopp det å være barn. Barneombudet oppretter ekspertgrupper for at barn og unge med ulike erfaringer skal bli hørt, og for at deres meninger skal tas med i betraktning når myndighetene tar beslutninger som angår den aktuelle gruppa barn.

I februar 2011 opprettet Barneombudet en ekspertgruppe med barn som har foreldre som har vært eller er utvist fra Norge. Ekspertgruppa har bestått av seks barn i alderen tolv til seksten år. Alle i gruppa har opplevd å få faren sin utvist, men i andre tilfeller er det mor som utvises. Foreningen for Fangers Pårørende (FFP) har fulgt opp barna før, under og etter møtene. I løpet av våren og sommeren 2011 har gruppa hatt fem møter. I møtene har barneombud Reidar Hjermand snakkert med barna om ulike temaer knyttet til utvisning. I tillegg har en rådgiver fra Barneombudets kontor og en representant for FFP vært til stede på møtene.

På det siste møtet i september 2011 deltok også statssekretær Pål K. Lønseth og to representanter fra Justisdepartementet. De lyttet til barnas erfaringer og anbefalinger.

Barna i ekspertgruppa representerer kun seg selv og sine egne erfaringer. De er et ekspert-

panel, en gruppe som deler sine erfaringer og gir råd basert på sine opplevelser. På www.barneombudet.no/eksperter står det mer om Barneombudets arbeid med ekspertgrupper.

Spesielt om utvisningsgruppa

En av erfaringene fra arbeidet med denne gruppa er at barnas opplevelser og erfaringer er svært forskjellige. Derfor har vi forsøkt å synliggjøre både likheter og forskjeller. Barna har individuelle behov og ulike strategier for å mestre situasjonen. Etter å ha arbeidet med ekspertgruppa ser vi at det er behov for mer kunnskap om det å være barn i en utvisningssak. Barnas erfaringer og råd er gjengitt mest mulig med deres egne ord i form av sitater. For å gjøre det tydelig hva som er barnas egne ord, er sitatene og barnas direkte anbefalinger uthevet under hvert tema. Den oppsummerende teksten er ment som hjelp for leseren til å sette sitatene i sammenheng og forstå hvorfor barna i gruppa i en del tilfeller kan ha ulike meninger. Denne rapporten vil i stor grad handle om hvordan det er å leve med en utvist forelder. I noen tilfeller har barna også kommet med konkrete forslag og anbefalinger til hvordan man kan lette situasjonen for barna og familiene deres. Disse er uthevet i teksten og oppsummert mot slutten av rapporten.

Målsetting

FNs barnekonvensjon artikkel 12 sier at barn har rett til å bli hørt i saker som angår dem, og at barns meninger skal tillegges vekt. Utvisning av foreldre rammer mange barn, og det er viktig at de som tar beslutninger som angår denne gruppa barn, har kunnskap om barnas meninger og erfaringer.

Ekspertgruppas oppgave har vært å si noe om hvordan det kan være å være barn i utvisningsaker. De har også kommet med råd og anbefalinger til myndighetene. Barneombudet vil med denne rapporten spre barnas erfaringer og råd til politikere, byråkrater og andre som lager regler og fatter beslutninger som har stor betydning for barn.

Hva sier loven om utvisning

Dette kapittelet er ment som en kort gjennomgang av regelverket om utvisning. Utvisningsregelverket har mange sider som det kunne vært interessant å drøfte i detalj. I denne rapporten ønsker vi å få frem barnas meninger og erfaringer. Denne oversikten er altså kun ment som en beskrivelse av de reglene som gjelder i dag.

Å bli utvist vil si at man må forlate Norge og mister muligheten til å komme tilbake til landet for en viss periode eller for alltid. Reglene om utvisning finner vi i utlendingsloven kapittel 8 og utlendingsforskriften kapittel 14.

Utvisning er en streng reaksjon som myndighetene bruker mot personer som enten har brutt utlendingsloven eller gjort noe straffbart. Personer med og uten oppholdstillatelse kan utvises, men det skal mer til for å utvise en som har permanent oppholdstillatelse, enn en som ikke har det. Norske statsborgere og utenlandske statsborgere født og oppvokst i Norge kan ikke utvises.

Utlendingsmyndighetene må først vurdere om kriteriene for å bli utvist er oppfylt. Loven ramser opp en rekke alternativer. Vedkommende kan for eksempel ha gitt uriktige opplysninger da han/hun fikk oppholdstillatelse i Norge, eller ha begått en straffbar handling.

Hvis kriteriene er oppfylt, må myndighetene vurdere om utvisningen er uforholdsmessig overfor den som blir utvist, og familien hans/hennes. Det er her hensynet til barna kommer inn. Det skal foretas en samlet vurdering der man veier grunnlaget for utvisningen opp mot de negative virkningene utvisningen vil ha for den utviste selv og familien. Sentrale momenter er personens tilknytning til Norge og hjemlandet, om man har nær familie, særlig barn, i Norge, muligheten til å fortsette familielivet i hjemlandet og hvor alvorlig det man har gjort, er.

Fleire artikler i FNs barnekonvensjon er relevante for barn som har en forelder som kan bli utvist. Ifølge artikkel 3 skal barnets beste være et grunnleggende hensyn i alle saker som berører barn. Det betyr at hensynet til barnet skal veie tungt når myndighetene skal vurdere om utvisningen er uforholdsmessig. Dette er også tydeliggjort i utlendingsloven § 70. Artikkel 9 i barnekonvensjonen sier at et barn ikke skal atskilles fra foreldrene sine med mindre det er til barnets beste. Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 8 beskytter barn og foreldre mot uforholdsmessige inngrep i deres familieliv. Den europeiske menneskerettighetsdomstolen har uttalt at konvensjonen ikke forbyr utvisning, men at det må gjøres en avveining i den konkrete saken mellom individets og samfunnets interesser.

Barn har rett til å få si sin mening i utvisnings-saker hvis de ønsker det. Barnekonvensjonen sier i artikkel 9 at alle saken angår, skal gis anledning til å delta i saksbehandlingen. Artikkel 12 viser tydelig statens ansvar for å legge til rette for at barn som er i stand til det, skal gis mulighet til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og for å tillegge barnets synspunkter vekt i samsvar med dets alder og modenhet. Barns rett til deltakelse i utvisnings-saker er drøftet i rapporten *Å høre barn i utlendingsaker*² fra Institutt for samfunnsforskning.

FNs komité for barns rettigheter, som overvåker statenes gjennomføring av barnekonvensjonen, har flere ganger uttrykt bekymring for om barns rettigheter blir tatt tilstrekkelig hensyn til når en forelder blir utvist fra Norge³.

Med den nye utlendingsloven som trådte i kraft 1.1.2010, og senere endringer, har hensynet til barn fått noe større betydning enn tidligere, særlig i saker der en utlending utvises på grunn av brudd på utlendingsloven⁴. Våren 2011 har det kommet dommer i både Høyesterett⁵ og Den europeiske menneskerettighetsdomstol⁶, men Justisdepartementets instruks til Utlendingsdirektoratet (UDI) om hvilken betydning avgjørelsene skal ha, tyder på at norske myndigheter ikke kommer til å endre sin praksis i særlig grad som resultat av avgjørelsene⁷.

Safet & Lucas

To konstruerte utvisningssaker

På bakgrunn av saker Barneombudet har gjennomgått, har vi konstruert to utvisningssaker – én der det har skjedd brudd på utlendingsloven og én der en forelder utvises på grunn av ilagt straff. I disse konstruerte sakene er saks-

behandlingstidene basert på gjennomsnittlige saksbehandlingstider i UDI⁸ og Utlendingsnemnda (UNE)⁹. Sakene er noe forenklet, hovedpoenget med denne fremstillingen er å vise hvor lang tid slike saker kan pågå og være en del av barns liv.

Sak 1 – Uriktig identitet

Et par fra henholdsvis Syria og Libanon møtes på et norsk asylmottak i 2005. De får en jente mens de bor på asylmottaket. I 2007 blir de bosatt i en kommune og får sitt andre barn, en gutt.

Desember 2008

UDI beslutter å kalle tilbake mors oppholds-tillatelse fordi tillatelsen er gitt på feil grunnlag.

September 2010

UDI fatter vedtak om utvisning i fem år.

Oktober 2008

Utlendingsmyndighetene får informasjon om at mor i familien søkte asyl i Tyskland under et annet navn i 2004. Dette gir grunn til å tro at hun har søkt asyl i Norge med falsk identitet.

Juli 2009

UDI sender forhåndsvarsel om utvisning av mor til politiet som underretter henne.

Oktober 2010

Mor klager på vedtaket.

Saken vil ha pågått i minst fem år før mor er tilbake, fra barna er ett og tre til de er seks og åtte år.

Sak 2 - ilagt straff

Familie der far er fra Australia og mor er norsk. Paret giftet seg i 1995. Familiens barn er født i 1995 og 1998. I juni 1999 siktes far for innførsel av 2,5 kg hasj til Norge. Han dommes til 12 måneders ubetinget fengsel.

Februar 2001

Far begynner soning

Februar 2002

UDI fatter vedtak om utvisning i fem år. Far klager på vedtaket.

Januar 2001

UDI sender forhåndsvarsel om utvisning til politiet som informerer far. (Barna er 6 og 3 år)

Oktober 2001

Far løslates

Saken har pågått i åtte år. Far og barn har vært atskilt i fem år og åtte måneder, i tillegg til at far

April 2011

UDI tar klagen delvis til følge etter at utlendingsforskriften ble endret i 2011 og endrer utvisningens varighet til to år. Saken oversendes UNE for klagebehandling.

Oktober 2011

Mor reiser fra Norge, far og barna blir igjen.

September 2011

UNE opprettholder UDIs vedtak om utvisning i to år.

Om og når mor kommer tilbake, er usikkert. Det kan ta langt mer enn to år. Hun må søke om familiegjenforening med far. Saksbehandlingstiden i familieinnvandringsaker kan være lang. Far må fylle krav om inntekt for at mor skal kunne få familiegjenforening med ham. Far blir alene igjen med to barn, og dette er en belastende situasjon for mange. Barneombudet kjenner til at foreldre som har blitt igjen alene med barna har fått helseplager og fått økonomiske problemer på grunn av stor belastning.

Mor og barn vil være atskilt i minst to år.

Februar 2002

UDI fatter vedtak om utvisning i fem år. Far klager på vedtaket.

Mai 2003 – UNE opprettholder UDIs vedtak i saken.

Februar 2004 – Far reiser til Australia i forbindelse med sin fars begravelse. Nektes innreise til Norge. (Barna er 9 og 6 år)

Oktober 2001

Far løslates

Oktober 2002

UDI avviser fars klage og oversender den til UNE for klagebehandling.

Juni 2009

Far får innvilget søknad om familiegjenforening og flytter tilbake til Norge. (Barna er 11 og 14 år)

har sonet åtte måneder i fengsel, med svært begrenset kontakt med barna.

Barnas erfaringer og anbefalinger:

Savnet er noe som preger alt

Barna forteller hvordan det er å leve med en utvist forelder:

"Det har preget hele oppveksten med tårer og savn. Det er noe som preger alt – savnet etter å være en hel familie."

"Jeg prøver å ikke tenke på det. Det er mest når jeg kommer hjem."

"Av og til sier jeg til mamma at jeg hadde blitt veldig overrasket hvis han var der når jeg kom hjem fra skolen en dag."

"Det er vanskelig med store festdager som bryllup eller konfirmasjon når pappa ikke får være med."

"Det er alltid noe å grue seg til."

"I barnehagen ble de andre barna hentet av fedrene sine. Det hadde jeg også ønsket meg."

Det er heller ikke slik at det å ha en utvist forelder kan sammenliknes med at foreldrene blir skilt, eller at en av foreldrene dør. Barna forteller at det å håpe gjør det vanskelig å forsones seg med at faren kanskje aldri kommer tilbake, du gir aldri helt opp håpet:

"Faren til en gutt jeg kjenner, døde. Det er annerledes når man vet at han er død. Da vet man at han har alt han trenger. Hvis du vet at det er en sjanse for at han kommer tilbake, vil du aldri gi opp."

Barna forteller om hva de mister ved ikke å ha en far i samme land. Alle barna har eller har hatt kontakt med far mens han er utvist, men det er ikke det samme som å ha far der hele tiden:

*"Det handler ikke om det du har, men om minnene du mangler. Det er som om de [utlendingsmyndighetene] sier:
"Vi tar de minnene."*

"Jeg ville glede meg til å komme hjem hver dag [hvis jeg hadde en pappa der]."

"Det eneste som egentlig hjelper, er å få pappa tilbake."

De som er igjen

Når far er utvist, blir mor og barna alene igjen i Norge. Det forandrer forholdet dem imellom også. Både sorg, savn og økonomiske utfordringer er noe barna legger merke til. De forteller at mamma oftere blir sliten, hun må jobbe hardt for å forsørge barna og kan bli fortere sur. I tillegg merker de at deres eget forhold til moren og rollen deres i familien endrer seg:

"Mamma var alene om alt."

"Mamma var lei seg, men hun prøvde å ikke påvirke barna."

"Jeg følte ansvar for moren min."

"Jeg gjør som mamma ville gjort når hun ikke er hjemme."

"Man blir fortere voksen."

"Har foreldrene det bra, har barna det bra. Alt henger sammen."

"Jeg merker når mamma blir lei seg. Hun begynner å gråte. Hun vet ikke hvordan det er for meg."

"Jeg har klart meg ganske bra selv. Jeg har fått mer ansvar enn jeg skulle ha hatt."

"Når far er ute og mor er syk, får ikke barna oppleve noe. Bare smerte."

Barna har fortalt at storfamilien av og til kan være til hjelp. Storebrødre, besteforeldre, onkler og tanter kan hjelpe til. Men det er heller ikke alle barna som har annen familie enn foreldrene i Norge. Resten av familien kan bo i hjemlandet til foreldrene. Da er det ikke sikkert at de får hjelp av noen i det hele tatt.

Den aller klareste anbefalingen fra barna, basert på deres egne erfaringer, er at det beste for dem hadde vært om fedrene deres ikke ble utvist i det hele tatt.

Anbefaling: Det er ikke bra for barn at en forelder blir utvist. Derfor bør man ikke utvise foreldre.

Barna har opplevd at både de og moren deres har trengt noen å snakke med om hvordan de har det. De har behov for trygge voksenpersoner å forholde seg til. Derfor anbefaler de at familien får en "støttekontakt" når en forelder er utvist, en annen voksen som kjenner saken og familien, og som både barn og foreldre kan snakke med:

"Det ville hjelpe å ha noen andre å for eksempel gå på kino med. En støttekontakt."

Anbefaling: Barn og familiene deres bør få tilbud om en støtteperson de kan snakke med hvis en forelder er utvist.

Hva vet jeg, og hvem vet hva?

Selv om det varierer noe, forteller alle barna i ekspertgruppa at de har fått vite relativt lite om utvisnings-saken av foreldrene sine. Mange barn er svært unge når utvisningssaken starter, og det at saken kan vare lenge, gjør at mange foreldre venter med å informere barna. Barna oppgir ulike tidspunkter for når de fikk vite at faren var utvist. Noen har visst det så lenge de kan huske, én forteller at hun fikk vite det etter at faren hadde vært borte i flere år.

Uansett om foreldrene ikke forteller noe, merker barna at noe foregår. De får ofte med seg mer enn foreldrene tror:

"Foreldrene sier ingenting. Du må skjønne det selv."

"Man skjønner at noe er på gang, men er ikke sikker på hva. Foreldrene snakker for eksempel om et brev i telefonen, så hører man det og blir nysgjerrig."

"Da jeg ble større, forstod jeg alt."

"Mamma har forklart litt. Man blir sendt ut fordi man har gjort noe dumt."

"Jeg visste at han var utvist, men ikke hvorfor."

"Det kan være bra å ikke si noe, for da slipper barna å bli bekymret."

Alle barna har på ulike måter kjent på følelsen av at det å ha en forelder utvist er tabu. Det er noe de sjelden eller aldri snakker om. Det er vanskelig å forklare for andre hvorfor faren deres ikke bor sammen med dem, og hvordan det faktisk føles for dem:

"På skolen vet liksom ingen hvordan jeg har det."

"Jeg er redd for at folk skal tenke negativt."

"Jeg vil ikke at andre skal synes synd på meg."

"Jeg har ikke fortalt det til noen."

"Det er greit å fortelle det til familien. Jeg prøver å ikke si det høyt."

"Det har vært unnskyldninger på unnskyldninger hele veien. Nå er folk vant til det. De spør ikke lenger."

Barna forteller at utvisning er noe andre barn forholder seg til og har en oppfatning av hva er. De forteller om andres assosiasjoner til kriminalitet og det å ha gjort noe galt. De vet ikke nødvendigvis selv hva som er årsaken til utvisningen, og de vet at det fort kan bli snakk hvis de andre på skolen får vite om det:

"Jeg gidder ikke å høre på tullprat."

"Folk har fordommer. Hvis de får vite om det, vil de kanskje ha mer avstand."

"Jeg er usikker og stoler ikke lett på andre. Jeg velger venner ut fra det."

"Man får ikke applaus for å si: "Jeg har vært utvist."

Om saksbehandlingen og det å bli hørt

"De ser oss som annerledes. Utenlandske barn trenger ikke foreldre, har de sagt. [Om myndighetene og svarene familiene har fått.]"

"Reglene må lages for at barna skal ha det bra."

Barna er generelt ikke fornøyd med saksbehandlingen i utlendingsforvaltningen. Det går både på det å få si sin mening og bli tatt på alvor, og i tillegg på at saksbehandlingen tar lang tid.

Den lange saksbehandlingstiden og det å gå rundt og ikke vite hva som skal skje, er noe av det barna tar opp som mest vanskelig:

"De må behandle saken raskt."

"De må komme med et ordentlig svar, så man slipper å vente."

Anbefaling: Barn trenger å vite hva som skjer i saken. Det må lages retningslinjer for hvordan barn kan få den informasjonen de trenger. Et forslag er å opprette en telefon der barn kan ringe for å få vite mer. Man kan ringe og si: "Jeg er datteren til X. Hva skjer egentlig med den saken nå?"¹⁰

Ingen av barna opplever at de har blitt ordentlig hørt i saksbehandlingen. De har også svært delte meninger om det er noe de hadde ønsket. Noen sier at det nok ikke ville gjort noen forskjell.

"Det å spørre betyr at man bryr seg. Jeg følte at ingen var interessert. Det er feil tankemåte. Det er viktig å få sagt noe."

"Hvis jeg ble spurt, hadde jeg sagt alt jeg føler. De må vite hvordan man har det."

"Det er viktig hva jeg mener, for jeg føler at jeg har mistet halve livet."

Anbefaling: Mange barn har meninger om saken. Myndighetene må sørge for at barn som ønsker det, får muligheten til å si hva de mener om utvisningssaken.¹¹

Om kontakt med forelderen i utlandet

Barna har hatt kontakt med forelderen i utlandet, men i svært varierende grad. Noen har hatt kontakt flere ganger i uka, andre har så å si ikke kontakt. Barna forteller at det kommer an på om de tror faren kommer hjem, og hva de får ut av å ha kontakt. En jente sa: "Jeg har egentlig ikke så mye kontakt med ham, jeg har liksom gitt opp." De fleste av barna mener likevel at det å ha kontakt med far er noe de har glede av og ønsker. Skype og annen nettkommunikasjon har gjort det lettere for mange å holde kontakten. I tillegg er det i varierende grad mulig for familiene å reise på besøk dit faren oppholder seg. Men barna sier klart og tydelig at kontakt på Skype og i ferier ikke er nok:

"Skype erstatter ikke pappa. Man kan ikke lage en datamaskin med armer. Data-maskinen har ikke armer, den kan ikke gi deg en klem."

"Det er fint å være på besøk i ferier, men det er noe helt annet enn å ha pappa hos seg hele tiden. Man ser ham ikke nok."

"Jeg orker ikke mer usikkerhet. Nå har jeg levd min barndom. Jeg kan ikke få det forholdet til ham som jeg hadde hatt hvis han hadde vært her."

Konklusjon og anbefalinger fra ekspertgruppa

Barna i ekspertgruppa har helt tydelig anbefalt at man ikke utviser foreldre. De har også kommet med svært nyttig informasjon om hvordan det er å leve med en far som er utvist.

Barna har fortalt om en stigmatisering som fører til at de blir gående å bære på hemmeligheter, sorg og spørsmål i mange år. Usikkerheten og det å hele tiden måtte holde på en hemmelighet gjør savnet etter faren til noe veldig sterkt for barna.

Utvisning er noe som rammer hele familien, og barna ønsker mer støtte gjennom hele prosessen, både til seg selv og til den forelderen som blir igjen med ansvaret for barna.

"Det er ikke bra for barn å få en forelder utvist. Derfor bør man ikke utvise foreldre."

"Barn og foreldre i utvisningssaker bør få tilbud om en støttekontakt."

"Barn vil vite hva som skjer i saken. Det må lages retningslinjer for hvordan barn kan få informasjon."

"Mange barn har meninger om saken. Myndighetene må sørge for at barn som ønsker det, får muligheten til å si hva de mener om utvisningssaken."

Konklusjon fra Barneombudet

Barnas klare anbefaling er at man ikke bør utvise foreldre i det hele tatt i saker der barna selv vil bli boende i Norge. Dette bør beslutnings-takere i regjeringen, på Stortinget og i forvaltningen legge seg på minne. Barna sier helt tydelig at utvisning av en forelder er en svært inngripende reaksjon som rammer dem hardt i mange år, både mens saken pågår, og etterpå.

Barn i utvisningssaker er ofte ganske små når vedtaket om utvisning fattes. Mange kan være så unge at de ikke kan uttrykke sin mening om utvisningen. Det er i denne tidlige fasen av livet at man danner tilknytning til omsorgspersoner. Denne tilknytningen danner grunnlag for omsorgen i oppveksten, men er også med å forme oss som mennesker. De yngste barna er kanskje de som er i den aller mest utsatte situasjonen – de risikerer å ikke bli kjent med forelderen sin i det hele tatt.

De siste årene har vi sett en gradvis oppmykning av regelverket i saker der foreldre blir utvist på grunn av brudd på utlendingsloven. Regelverket for utvisning på grunn av ilagt straff er derimot ikke oppmyket. Det ser heller ikke ut til å være noen politisk vilje til en slik oppmykning.¹² Sett i et barneperspektiv spiller årsaken til utvisningen ofte liten rolle.¹³ Utvisningen rammer barnet like hardt uansett. Barneombudet anbefaler norske myndigheter

å ta større hensyn til barn i saker som i dag innebærer utvisning. Regjeringen bør utrede og foreslå alternative reaksjonsformer, også i saker der foreldre utvises på grunn av ilagt straff.

Norge kommer etter all sannsynlighet til å fortsette å utvise foreldre. Da vil vi anbefale at norske myndigheter gjør mest mulig for å sikre de berørte barna en god oppvekst.

Myndighetene bør utvikle systemer som sikrer at barn blir informert og hørt i utvisningssaker¹⁴:

- Det bør utarbeides retningslinjer for når barn som er berørt av saken, skal informeres.
- Advokat eller saksbehandler bør få økt ansvar for å sørge for at barna får informasjon om saken til rett tid. Dette kan for eksempel gjøres ved at de pålegges å be om foreldrenes samtykke til å informere barna om saken og innhente barnas eventuelle meninger. Barna bør ha en navngitt person de kan kontakte i de tilfellene saksbehandler eller advokat har informert dem om saken.
- Regjeringen bør vurdere muligheten for oppnevning av barnets representant i enkelte saker, slik man gjør i barnevernssaker i dag.

- Regelverket og forvaltningens praksis må sikre at det gjøres konkrete vurderinger av hensynet til hvert enkelt barns beste i hver enkelt sak.
- Kommunen bør pålegges å avlaste familier når det er behov for det, og å sørge for at familiene har et sted å henvende seg hvis det blir vanskelig.
- Saksbehandlingen må være rask og effektiv, slik at barna og familiene slipper å leve med usikkerhet i mange år.
- Justisdepartementet må fremskaffe god statistikk over hvor mange barn som hvert år opplever å få en forelder utvist.
- Justisdepartementet og Utlendingsdirektoratet må sørge for å ha forskningsbasert kunnskap om konsekvensene utvisning har for barn.

Sluttnoter

- ¹ UDIs årsrapport 2010.
- ² Lidén, Rusten og Aarset 2008: Å høre barn i utlendingssaker. Institutt for samfunnsforskning. Kapittel 8.
- ³ Sist i avsluttende merknader til Norge fra FNs komité for barns rettigheter (2010), http://barneombudet.no/sfiles/29/32/2/file/avsluttende-merknader_norge.pdf
- ⁴ I 2010 og 2011 trådte blant annet endringer i utlendingforskriften §§ 14-1 og 14-2 i kraft. I § 14-1 heves terskelen for å utvise utlendinger med barn i Norge i visse saker, og i § 14-2 slås det fast at utvisning av utlendinger med barn i Norge som hovedregel skal tidsavgrenses. Imidlertid er det flere unntak i bestemmelsene i § 14-2 som etter det Barneombudet forstår, foreløpig ikke er avklart i praksis.
- ⁵ HR-2011-01280-A, (sak nr. 2011/282)
- ⁶ Case of NUNEZ v. NORWAY (2011)
- ⁷ GI-2011-014 – Instruks om utøving av skjønn etter utlendinglova § 70 – vurdering av forholdsmessighet i utvisningssaker som rårkar barn. Justisdepartementet 4. november 2011.
- ⁸ <http://www.udl.no/Oversiktsider/Saksbehandlingstider-/Saksbehandlingstider-i-utvisningssaker/>
- ⁹ <http://une.no/Sporsmal-og-svar/>
- ¹⁰ Barnas informasjonsbehov kan kanskje også løses på andre måter. For eksempel kan man tenke seg at advokaten får et tydeligere ansvar for å sørge for at barna får informasjon enn i dag. Dette blir likevel vanskelig i saker der man ikke har rett til fritt rettsråd.
- ¹¹ FNs barnekonvensjon artikkel 12 forplikter Norge til å legge til rette for at barn får si sin mening og bli hørt i alle saker som angår dem. Ulike modeller for å høre barn i utvisningssaker er drøftet i Lidén, Rusten og Aarset (2008): Å høre barn i utlendingssaker (kapittel 8).
- ¹² Se blant annet interpellasjon fra stortingsrepresentant Trine Skei Grande til daværende justisminister Knut Storberget 5.5.2011. (<http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Storting-et/2010-2011/110505/3/>)
- ¹³ Man kan tenke seg saker, for eksempel der far har utøvd vold mot mor og barn, der det er til barnets beste at en forelder utvises.
- ¹⁴ Barnet er ikke formell part i saken, og opplysninger er underlagt taushetsplikt. Barnet har likevel rett til å bli informert om en sak som angår det, jf. barnekonvensjonen art. 12, og må informeres for å kunne uttale seg om saken. Lidén mfl. (2008) mener det må diskuteres om det mest fornuftige er at dette skjer i klagerunden på grunn av høy henleggelsesprosent. Spørsmålet blir likevel om informasjonsretten går foran taushetsplikten. Forskerne viser her til Barnekonvensjonens forrang, jf. menneskerettighetsloven § 3, men påpeker at barnekonvensjonen i dette tilfellet kan komme i konflikt med foreldrenes rett til privatliv etter EMK artikkel 8.

Kilder

- Den europeiske menneskerettsdomstol: Case of Nunez v. Norway (2011)
- Econ Pöyry 2009, The enforced return of irregular migrants: Rules and practices in Norway, France, Poland and Sweden. Oslo: Econ Pöyry.
- Lidén, Hilde, Hilde Rusten og Monica Five Aarset 2008, Å høre barn i utlendingssaker. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Stortinget: Interpellasjon fra stortingsrepresentant Trine Skei Grande til justisministeren: <http://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2010-2011/110505/3/>
- Utlendingsdirektoratet 2011, UDIs Årsrapport 2010. Oslo: Utlendingsdirektoratet.
- Utlendingsnemnda 2011, Årbok UNE 2010 – Ti år som klageinstans. Oslo: Utlendingsnemnda.
- Vevstad, Vigdis (red) 2010, Utlendingsloven – Kommentartutgave. Oslo: Universitetsforlaget.

Takk til alle barna som har bidratt og til Foreningen for Fangers Pårørende (FFP).

*Fotokreditering: Colourbox.com
Design og trykk: Sandnes Media AS*

ISBN 978-82-7987-029-6 (trykk/pdf)

BARNEOMBUDET

www.barneombudet.no